

برخی ابیات و
جمله‌ها نیاز به
تأکید دارند و
معلم به تشخیص
خود می‌تواند بر
این گونه ابیات
و عبارات بیشتر
تأکید کند

۳. با جلوگیری از نوشتن معنی واژه‌های ستاره‌دار و عبارت‌های شماره‌دار، دانش‌آموزان ناگزیر می‌شوند واژه‌نامه پایان کتاب و توضیحات پایان درس‌ها را بخوانند. این کار، اعتماد به نفس را در آنان تقویت می‌کند و سبب دل‌گرمی و امیدواری آنان می‌شود. به این ترتیب، آن‌ها می‌توانند معنی واژه‌ها و عبارت‌های بی‌ستاره و بی‌شماره را نیز حدس بزنند.

دستاوردهای این شیوه

۱. زایش اندیشه‌های نو در دانش‌آموز و دریافت معنی با به‌کارگیری شیوه کار گروهی و پرسش و پاسخ؛
۲. کمک به دانش‌آموزان گوشه‌گیر برای بیان اندیشه‌های خود؛
۳. جلوگیری از خستگی دانش‌آموز و معلم به سبب تنوع در شیوه اداره کلاس؛
۴. رواج روش آموزش سقراطی و کارگروهی به جای سخنرانی؛
۵. کاهش غلط‌های املائی و نگارشی دانش‌آموزان به سبب بی‌نیازی آنان از نوشتن گفته‌های معلم و پرهیز از رواج تندنویسی همراه با بی‌دقتی؛
۶. آشنایی دانش‌آموز با گام‌های آغازین پژوهش.

سخن‌پایانی

نگارنده خود در مدارس پسرانه و دخترانه شهر و روستا این شیوه را به کار برده و با مقایسه کلاس‌هایی که با روش سنتی و با این روش معنی شعر را آموخته‌اند، دریافته است که میزان قبولی دانش‌آموزانی که با این روش معنی شعر را یاد می‌گیرند در آزمون‌های نهایی و کلاسی به مراتب بیشتر از دیگر دانش‌آموزان است. به همین جهت، دغدغه کاهش میزان قبولی را نیز نداشته است.

صابر معصومی

کارشناس ارشد و دبیر
زبان و ادب فارسی
دبیرستان‌های خلخال

چکیده

فعالیت‌های آموزشی در سایه فناوری و ابزار و وسایل آموزشی به منظور یاددهی و یادگیری بیشتر، بهتر و عمیق‌تر صورت می‌گیرد. همچنین با استفاده از تجربیات علمی و عملی می‌توان به این مهم دست یافت. «معلم» به عنوان زمامدار کلاس با ایجاد فضای مناسب آموزشی و فراهم نمودن تجهیزات به خوبی می‌تواند به اهداف اصلی آموزش، که همانا پیشرفت و بهبود کیفیت آموزش است، دست یابد. استفاده از چارت‌ها و تصاویر، گام مهمی در جریان آموزش است. با این روش می‌توان مسائل و مفاهیم انتزاعی را، که یادگیری آن‌ها برای فراگیرندگان دشوار است، به صورت انتفاعی و تجسمی درآورد و یادگیری را سرعت و تداوم بخشید. درس «کلاس نقاشی» از ادبیات فارسی (۱) سال اول متوسطه از جمله مفاهیم انتزاعی است که با استفاده از تصویر به آن دست یافته‌ایم.

کلید واژه‌ها:

تدریس، یاددهی و یادگیری، مفاهیم انتزاعی، کلاس نقاشی، تصاویر.

مقدمه

در آموزش و پرورش، با توجه به برنامه‌های از پیش تعیین شده، عمده‌ترین فعالیت‌ها و چالش‌ها در زمینه آموزش صورت می‌گیرد. اگر برای هر یک از این فعالیت‌ها حد و مرز مشخصی قائل شویم، چه بسا تمام فعالیت‌ها قرین موفقیت و پیشرفت خواهد شد. پس لازم است که با برنامه‌ریزی منظم و دقیق در عرصه آموزش، از تجربیات علمی و عملی صاحبان اندیشه بهره ببریم. در این میان آنچه حائز اهمیت است، نقش معلم در هدایت و رهبری فضای آموزشی است. اوست که با ایجاد شرایط مناسب و مساعد برای یادگیری نقش ایفا می‌کند؛ بنابراین برای ایفای چنین نقشی باید صلاحیت لازم را داشته باشد تا به کارآمدی نظام آموزشی یاری رساند.

درکنی بر شیوه آموزش در کلاس نقاشی

از ادبیات فارسی ۱

معلم با بهره‌گیری از روش‌ها و وسایل یادگیری شاگردان فراهم می‌کند. از آنجا که یادگیری مفاهیم انتزاعی و ذهنی به مراتب دشوارتر از مسائل و مفاهیم عینی و تجسمی است، لازم است در این زمینه با وسایل لازم در فرایند آموزش به اهداف آموزشی رسید.

لذا ما برای تسهیل در امر آموزش، بر آن شدیم که درس شانزدهم ادبیات فارسی (۱) را، که نمونه‌ای از مفاهیم انتزاعی در آن به کار رفته است، به شیوه استفاده از تصاویر آموزشی، مورد بررسی قرار دهیم.

لازم به یادآوری است که در این روش تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان نیز در خور توجه است. در واقع، می‌توان گفت که در این روش میزان بهره‌گیری و دریافت محتوا برای همه فراگیرندگان یکسان است. به همین جهت در این نوع کار کردها می‌توانیم به موفقیت بیشتری نائل شویم.

درس شانزدهم با عنوان «کلاس نقاشی» یک خاطره است و قسمتی از آن به توصیف نقاشی اسب و نحوه طراحی آن مربوط می‌شود. در این درس اصطلاحات و واژگان نامأنوس و ثقیلی به کار رفته که یادگیری آن برای اکثر دانش‌آموزان و حتی برای برخی همکاران دشوار است. از جمله واژگانی: «وَقَب»، «أخْرَه»، «یال»، «غارب»، «گرده» و «کله». وقتی به جمله «دست معلم از وَقَب حیوان روان شد؛ فرود آمد.» می‌رسیم، در وهله اول تصور و تجسم مطلب برای دانش‌آموزان دشوار است اما با دیدن تصویر این مشکل بر طرف می‌شود و ماهیت موضوع بر آنان آشکار می‌گردد.

برای این بخش از درس مذکور، تصویری از اسب را به کمک رایانه طراحی کرده‌ایم تا شاید بتوانیم گامی در جهت بهبود کیفیت آموزشی برداریم.

همچنین فضاهای آموزشی و فعالیت‌های یاددهی و یادگیری باید از شرایط لازم برخوردار باشند تا یادگیری مفید و مؤثر، که همان یادگیری پایدار و تغییر در رفتار است، تحقق یابد.

مسئله دیگر در ارتباط با این موضوع مسئله تدریس و اجرای آن است. از تدریس تعاریف مختلفی شده است؛ از جمله اینکه همکاری متقابلی است که بین معلم و شاگرد و محتوا در کلاس درس جریان دارد. (شعبانی، ۱۳۸۷: ۱۰۳) بنابراین، فعالیت معلم و نحوه اجرای آن در کنار محتوا، روش و وسایل آموزشی اهمیت بسیار دارد. محتوا همان مفاهیمی است که به فراگیرندگان یاد داده می‌شود. در مورد روش و وسایل آموزشی باید گفت که معلم با بهره‌گیری از روش‌ها و وسایل لازم، زمینه را برای یادگیری شاگردان فراهم می‌کند. از آنجا که یادگیری مفاهیم انتزاعی و ذهنی به مراتب دشوارتر از مسائل و مفاهیم عینی و تجسمی است، لازم است در این زمینه با به کارگیری روش‌ها و وسایل لازم در فرایند آموزش به اهداف آموزشی رسید.

تحقیقات نشان می‌دهد که وسایل آموزشی مناسب در انتقال و تفهیم مفاهیم نقش مؤثری دارند. آن‌ها «سبب ایجاد علاقه در امر یادگیری شاگردان می‌شوند، مفاهیم آموزشی را سریع‌تر و صریح‌تر بیان می‌کنند و موجب تکامل و افزایش عمق و میزان یادگیری می‌گردند.» (همان منبع: ۱۸۹ - ۱۹۰) برای نمونه می‌توان به «تصاویر یا پوسته‌های آموزشی» اشاره کرد. آنچه در این تصاویر به کار گرفته می‌شود، همان محتوای آموزشی است که دانش‌آموز با توجه به آن می‌تواند مفاهیم انتزاعی را به راحتی به صورت انتفاعی درآورد. برای مثال، در کتاب ادبیات فارسی (۱) درس شانزدهم «مسجد جلوه گاه هنر اسلامی» به برخی از اصطلاحات هنر اسلامی برمی‌خوریم که جز با توسل به تصاویر و نمونه‌های عینی آن‌ها نمی‌توانیم در تفهیم و انتقال مطالب توفیق یابیم.

منبع

۱. شعبانی، حسن؛ مهارت‌های آموزشی و پرورشی، جلد اول (روش‌ها و فنون تدریس)، چاپ بیست‌ودوم، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۷.
۲. ادبیات فارسی (۱) سال اول متوسطه، چاپ نهم، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۸۴.